

Factsheet

Probleem, beleid, politiek: hoe mensenhandel de aandacht krijgt

De agendering en institutionalisering van een gemeentelijke aanpak van mensenhandel

Met de invoering van de Wmo in 2015, het actieprogramma 'Samen tegen Mensenhandel' en de afspraken in het Interbestuurlijk Programma van 2018, is de focus van de aanpak van mensenhandel de laatste jaren steeds meer op gemeenten komen te liggen. De aanpak van mensenhandel vraagt daarnaast om een integrale samenwerking tussen partners uit de bestuurlijke keten en de zorg- en veiligheidsketens. Afgelopen jaren bleek dat het aantal meldingen van mensenhandel is gedaald, maar het aantal slachtoffers vermoedelijk niet. Daarnaast lukt het nog niet in iedere gemeente om een aanpak van mensenhandel van de grond te krijgen. Dit heeft allereerst te maken met bewustwording en het onder de aandacht krijgen van een aanpak van mensenhandel, en daarnaast met het borgen van deze aanpak.

Joost Olijve (masterstudent Utrechtse School voor Organisatie en Bestuurswetenschappen) heeft in samenwerking met CoMensha en met medewerking van de VNG in zijn masterthesis (Master Publiek Management) onderzocht welke factoren bijdragen aan het agenderen van een aanpak van mensenhandel, en naar het borgen van deze aanpak. Ook is in het onderzoek aandacht voor de verhoudingen tussen de twee fasen.

Om de hoofdvraag te beantwoorden is in het onderzoek gebruik gemaakt van semigestructureerde interviews in twee rondes. In de eerste ronde is met vijf landelijke organisaties gesproken. In de tweede ronde is met 16 respondenten uit 8 gemeenten gesproken, zowel ambtenaren als ketenpartners. In ieder gesprek zijn de verschillende factoren uit het onderzoeks-model besproken en is gesproken over de huidige aanpak van mensenhandel.

Dit onderzoek heeft een verdiepend inzicht in het proces van het agenderen en institutionaliseren van een complex probleem als mensenhandel gegeven. Hierbij zijn enkele nieuwe factoren naar

voren gekomen die bepalend zijn voor dit proces. We zijn van mening dat de onderstaande aanbevelingen zeer behulpzaam kunnen zijn en bij kunnen dragen aan het agenderen en borgen van een aanpak van mensenhandel in gemeenten.

[#samentegenmensenhandel](#)

Overkoepelend

Extrinsieke en intrinsieke motivatie

Om mensenhandel op de lokale agenda te krijgen is zowel extrinsieke als intrinsieke motivatie nodig. Landelijk zijn afspraken gemaakt in bijvoorbeeld het IBP en het actieprogramma *Samen tegen Mensenhandel*. Dit soort afspraken zijn een extrinsieke motivatie voor gemeenten om iets met mensenhandel te doen. Aan de andere kant zorgt intrinsieke motivatie voor bredere aandacht voor mensenhandel binnen de hele organisatie. Het is belangrijk om ook focus te leggen op de inhoud van mensenhandel en aan te wijzen waarom dit niet past bij de waarden van je gemeente.

Wanneer een gemeente actief zegt: 'Wij willen een uitbuitingsvrije gemeente zijn', blijkt dit te helpen om aandacht te organiseren. Door een statement als deze te maken, laat je zien dat mensenhandel niet getolereerd wordt in jouw gemeente.

Actieve aanjager

Er is een voortrekker nodig die actief inzet op het agenderen en borgen van een aanpak van mensenhandel. Deze voortrekker kan een betrokken burgemeester of wethouder zijn. Het kan ook een om een betrokken ambtenaar gaan die ruimte of rugdekking krijgt van een bestuurder, waardoor middelen vrijgemaakt kunnen worden, zoals een aandachtsfunctionaris of een zorgcoördinator. Deze aanjager kan actief inzetten op de acties die hieronder worden beschreven en deze samenbrengen.

Agenderen

Inzicht in aard en omvang

Om aandacht voor mensenhandel te organiseren helpt het wanneer enig inzicht is in de lokale problematiek.

Dit gaat breder dan alleen harde dader- of slachtoffercijfers. Inzicht in aard en omvang gaat ook over het creëren van bewustzijn van de ernst van een delict. Zorg ook voor een heldere probleemanalyse: waar liggen de grootste risico's in deze gemeenten, wat zijn de kwetsbare groepen en welke vorm van uitbuiting kunnen we verwachten?

In sommige gemeenten is een 'mensenhandel-beeld' opgesteld door risico's in kaart te brengen en cijfers te verzamelen die wel voor handen zijn, zoals het aantal seksadvertenties. Daarnaast kunnen er bijvoorbeeld awareness-sessies worden gehouden om politici en ambtenaren bewust van het onderwerp te maken.

Aandacht voor een zaak

Wanneer een incident plaatsvindt of een mensenhandelzaak aan het licht komt, kan dit een stimulans zijn om aandacht te krijgen voor mensenhandel. Het gebruik van lokale voorbeelden kan bijvoorbeeld helpen om aandacht in de politiek te organiseren. Zorg er wel voor dat dit aandacht oplevert voor alle verschijningsvormen van mensenhandel, en niet alleen voor de vorm waarin het incident heeft plaatsgevonden.

Politiek en lobby

Betrokkenheid vanuit de politiek helpt bij agendering. Er kan sprake zijn van een politieke voortrekker, maar er kan ook aandacht komen vanuit de gemeenteraad. Wanneer de gemeenteraad met regelmaat vragen stelt over het thema of moties indient, wordt mensenhandel geagendeerd in de politiek.

Ook een effectieve lobby kan helpen om politieke aandacht te krijgen. Deze rol kan bijvoorbeeld worden ingevuld door een zorgorganisatie zoals het Leger des Heils, door een actiegroep of ngo of door een zorgcoördinator.

Wanneer in de lokale politiek weinig aandacht is voor de aanpak van mensenhandel, kunnen ook landelijke organisaties worden ingeschakeld, zoals CoMensha, de VNG of de Nationaal Rapporteur.

Borgen

Interne communicatie

Om een vaak onzichtbaar fenomeen als mensenhandel te borgen is het belangrijk om helder te communiceren. Zorg ervoor dat de aanpak van mensenhandel organisatiebreed wordt gecommuniceerd en dat het belang van aanpak en signalering onder alle mogelijk betrokken medewerkers wordt gedeeld. Wanneer de aanpak breed wordt gedeeld in de organisatie, is de kans groter dat de aanpak wordt ingebed in de gehele organisatie en overstijgend over afdelingen en domeinen heen.

Voor interne communicatie kan bijvoorbeeld Intranet worden ingezet. Ook zijn er gemeenten die een laagdrempelig intern meldpunt instellen waar medewerkers terecht kunnen met signalen. Zorg ervoor dat dit meldpunt is gekoppeld aan een aandachtsfunctionaris, die bekend is in de gehele organisatie en toegankelijk en benaderbaar is.

Voorlichting

Ook naar buiten toe moet helder over mensenhandel worden gecommuniceerd. Zorg voor de verspreiding van een heldere definitie onder medewerkers, ketenpartners en politici. Daarnaast moet gedacht worden aan preventie en voorlichting aan mensen in een kwetsbare positie: wat is mensenhandel, wat zijn de risico's, waar kun je terecht?

Met name bij criminele uitbuiting is het belangrijk om opsporingsmedewerkers ook het slachtofferperspectief te laten zien: een dader kan ook slachtoffer zijn. Bij voorlichting aan mensen in een kwetsbare positie kunnen ook scholen worden betrokken. Er zijn verschillende organisaties waar je terecht kan voor een bewustwordingscampagne. Kijk bijvoorbeeld naar *Open je Ogen* van CoMensha of campagnes van het Rode Kruis of CKM.

Expertfunctie

Een speciaal ingerichte functie draagt bij aan continue aandacht voor mensenhandel. Denk hierbij aan een aandachtsfunctionaris mensenhandel (lokaal), zorgcoördinator (regionaal) of ketenregisseur.

Capaciteit en training

Om een aanpak van mensenhandel te borgen, helpt het om mensenhandel mee te nemen in de gemeentebegroting. Er moet capaciteit worden vrijgemaakt voor bijvoorbeeld een zorgcoördinator, en vooral ook voor structurele training. Betrokken medewerkers moeten getraind worden op bewustzijn van het probleem en op signalering. De training moet structureel zijn om het onderwerp levend te houden in de organisatie.

Structurele integrale samenwerking

Organiseer een structurele samenwerking tussen relevante organisaties binnen de zorgketen, opsporingsketen en bestuurlijke keten. Zorg dat deze organisaties elkaar op regelmatige basis zien om casuïstiek te bespreken of voor strategisch overleg. Zorg dat ook het contact tussen het zorgdomein en het veiligheidsdomein binnen de gemeenten goed is en dat medewerkers op de hoogte zijn van elkaars werk.

In sommige gemeenten wordt een structurele signaleringsbijeenkomst gehouden met het zorg- en veiligheidsdomein, waar ook externe partijen kunnen aansluiten.

Mensenhandel kan ook meegenomen worden in bestaande overleggen waar dezelfde partijen aan tafel zitten. Pas hierbij wel op dat de aanpak van mensenhandel niet onderbelicht raakt.

Monitoring

Het is belangrijk om de aanpak van mensenhandel te monitoren en te evalueren. Omdat slachtoffercijfers vaak niet voor handen zijn, moet monitoring breder gaan dan dat: hoeveel signalen komen er naar boven; welke signalen leiden tot een melding; binnen welke groepen komen de meeste meldingen naar voren?

In verschillende gemeenten is een intern meldpunt ingesteld waar medewerkers terecht kunnen met signalen. Via dit meldpunt kan elk (klein) signaal op een laagdrempelige manier worden gemeld. De signalen worden verzameld door bijvoorbeeld de aandachtsfunctionaris, die indien nodig worden doorgezet naar

de zorgcoördinator en/of politie. Geef ook terugkoppeling aan medewerkers die signalen doorgeven. Houd contact met de politie en andere instanties om cijfers bij te houden.

Regionale samenwerking

Regionale samenwerking is essentieel in de aanpak van mensenhandel, niet in de laatste plaats om een verplaatsingseffect te voorkomen. Daarnaast kan een regionale samenwerking gebruikt worden om successen te delen, informatie over de aanpak uit te wisselen en om concrete informatie over potentiële daders en slachtoffers te delen. Hierbij moet wel een actieve regionale houding worden aangenomen. Gemeenten die afwachten tot regionaal beleid wordt gemaakt, hebben de neiging terughoudend te zijn in een eigen aanpak. Gemeenten die de regio juist heel actief opzoeken, zijn gemeenten die zelf ook al vaak activiteiten ondernemen

**CoMensha | La Strada Nederland
Coördinatiecentrum tegen
Mensenhandel**

+31 (0)33 448 11 86

www.comensha.nl

info@comensha.nl

De Helpdesk is op werkdagen

bereikbaar van 09.00 – 17.00 uur.

comensha
coördinatiecentrum tegen mensenhandel